

OPPI-ISIÄ IV J

Väinö Hotti

(nettikuva)

RISTO SANTALA

18.5.1929 – 26.9.2012

Teh. ja väliotsikot (osittain) VHn

(nettikuva)

TAIVASTEN
VALTAKUNTA
VASTAAN HYÖKÄTÄÄN

© Risto Santala 1965

Kirjana julkaissut

Kansan

Raamattuseuran

säätiö 1965

(nettikuva)

Dietrich Bonhoeffer

4.2.1906 – 9.4.1945

Teologian tragedia - Dietrich Bonhoeffer

Kristitty on kutsuttu taisteluun "evankeliumin uskon puolesta", [Fil. 1: 27](#). Tässä taistelussa on jokaisella vaaransa erehtyä harhaiskuihin ja haja-ammuntaan. Silti ihmiset ovat yleensä taipuvaisia henkilökulttiin. He tekevät johtajistaan tabuja, joihin ei saa koskea ja joita ei saa arvostella. Kaikki kristinuskon suurmiehet ovat kuitenkin olleet erehtyväisiä ja vianalaisia. Voisi miltei sanoa: "**Mitä suurempi mies, sitä suurempi varjo.**" Lutherin pahimpia varjoja olivat hänen malttamattomat ja katkerat sanansa juutalaisista. Näitä levitettiin 30-luvun Saksassa lentolehtisten

avulla miltei tehdasmaisesti. Monet juutalaiset tuntevat Lutherin vain näistä kansallissosialistien prapagandakirjasista, vaikka toisaalta voisi kerätä mitä laajimman aineiston Lutherin myönteisistä lausumista; jopa kuolinvuoteellaan hän rukoili juutalaisten puolesta. Rakkaus ilmenee usein ambivalenttisenä, hyvin voimakkain vastakohtaisin tunneilmaisuin. En kuitenkaan voi mitenkään ymmärtää kantaa, jonka muuan Tanskan Løgumsklosterin luterilaisilla juutalaisasian neuvottelupäivillä esiintyvä tohtori esitti: "**Luther oli patologinen potilas.**" Luther oli ennen kaikkea mieskohtainen kilvoittelija. Hän eli yksin Sanasta ja yksin uskosta. Vain jos onnistumme omassa elämässämme omistamaan päivittäin 2-3 tuntia rukoukselle ja sanan tutkistelemiselle, voimme ymmärtää Lutherin suuruutta. Meidän aikamme tuntee monia merkittäviä sanantaitajia, mutta tuskin siinä elää ketään, joka ylttäisi hebrealaisen Vanhan testamentin ja kreikkalaisen Uuden testamentin elävässä tuntemisessa Lutherin tasolle.

Jos **Luther** eläisi meidän aikamme, hän varmaan murtautuisi nykyisen teologian kahleista ja viitoittaisi tien takaisin sanan keskeisiin ongelmiin. Mutta varmaan hän myös voimakkaana luonteena lausuisi ajatuksia, joita "**tietämättömät ja vakaantumattomat vääntävät kieroon niinkuin muitakin kirjoituksia, omaksi kadotukseksen**" (2 Piet. 3: 16). Tässä juuri piilee teologian tragedia: demonihenget etsivät joka ainoan tilaisuuden taistellakseen kristinuskon perustotuuksia vastaan.

Sama tragedia toistuu nykyään **Dietrich Bonhoefferin** elämäntyön tulkinnessa. On järkyttävää todeta, miten Bonhoefferin keskitysleirin paineessa kirjoittamista irrallisista ajatuksista on tehty "täysi-ikäisen maailman" ja "uskonnottoman kristinuskon" rakennelma, mikä on sisäisesti aivan vieras miehen muissa yhteyksissä esittämälle kristillisen uskon kuvalle. Mutta kun valjastetaan yhteen keskitysleirin kiusoissa hämääntynyt Bonhoeffer, myyteistä puhuva Bultmann ja kulttuuriekspertti Tillich, ja kun kaikkia ymmärretään sopivasti väärin, saadaan lopputulokseksi piispa Robinsonin kirja Rehellinen Jumalan edessä. Miten voisi muuten ollakaan. Korkeakirkollisen näkemyksen omaava pappi muistuttaa tietyssä mielessä nykyajan ihmisen jumalaa: kuutena päivänä viikossa häntä ei näy, ja sunnuntaina hänet ymmärretään väärin. Kaukana on apostoli Paavalin lähtökohta "**Minä tunnen hänet, johon minä uskon**". Juuri tämä ajan hengen muutos on aikamme tragedia.

Dietrich Bonhoeffer, jonka kuolemasta oli kulunut kaksikymmentä vuotta 9. päivänä huhtikuuta, on näinä kahtenakymmenenä vuotena (1945-1965) noussut yhä enemmän ei vain teologien vaan myöskin tavallisen kansan tietoisuuteen. Kuluva vuosi 1965 on monissa Amerikan teologisissa seminaareissa pyhitetty Bonhoefferin muistolle ja tuotannolle. Eikä ihme: miestä voi mainostaa tennistähtenä, retkeilijänä,

pianistina, runoilijana ja - marttyyrinä. Bonhoeffer ehti toimia Espanjassa, Yhdysvalloissa, Englannissa, Sveitsissä ja kotimaassaan Saksassa Piispa Robinson kutsuu Bonhoefferia "jälki-kristillisen ajan Johannes Kastajaksi". Bonhoefferin katapulttimainen nousu teologian taivaalle johtuu myös hänen henkilökohtaisesta ystävyysuhteestaan kahteen aikamme suureen teologiin, Karl Barthiin ja Reinhold Niebuhriin. Jälkimmäinen kuvaakin Bonhoefferin elämää "uudenajan Apostolien tekoihin" kuuluvana.

Bonhoefferin elämä todistaa koruttomasta laskelmoimattomasta miehuudesta. Kaksi päivää Hitlerin valtaannousun jälkeen, tammikuun 30:ntenä 1933, oli Bonhoefferilla radiosaa. Kumartamatta lainkaan uutta valtakunnankansleria Bonhoeffer varoitti kansaa henkilökultista. "Se on epäjumalanpalvelua", hän sanoi. Radiolähetys katkaistiin kesken.

Myöhemmin samana vuonna Bonhoeffer nosti äänensä positiivisen kristinuskon ja saksalaisen uskonnon edustajia vastaan näiden asettuessa palvelemaan "rotumetafysiikan jumaluutta". Kysymyksessä olivat uudet ei-arjalaisia vastaan suunnatut lakiehdotukset. Bonhoeffer sanoi näiden olevan "evankeliumin hengen äärimmäistä pettämistä". Kun sitten juutalaisten painostus jatkui, hän julisti, että kirkon oli mahdotonta jatkaa hurskaasti omassa tehtävässään, jos se vaikeni juutalaisten kohtalosta. "Vain niillä, jotka huutavat juutalaisten puolesta, on oikeus yhtyä gregoriaanisiin kirkkolauluihin." Vuoden lopulla taistelun kiihtyessä Bonhoeffer katsoi parhaaksi jättää yliopistovirkansa ja siirtyä Lontoon saksaa puhuvan väestön sielunhoitajaksi. Hänen ystävänsä Karl Barth sanoi häntä silloin rintamakarkuriksi.

Bonhoeffer tosin jatkoi tunnustuskirkon taistelua Englannista käsin. Hän oli suuresti kiinnostunut Mahatma Gandhin passiivisen vastarinnan ja ilman väkivaltaa tapahtuvan vallankumouksen teorioista. Hän jopa suunnitteli pyhiinvaellusta Intiaan. Tämä pasifistisiin ajatuksiin johtanut vaihe päättyi siihen, että Bonhoeffer palasi takaisin Saksaan huhtikuussa 1935 ystäviensä kutsusta. Kesäkuussa 1939 hän vielä teki Yhdysvaltoihin kuukauden vierailun, jonka hän ajatteli kestävän 2-3 vuotta. Mutta velvollisuus kutsui hänet kansansa pariin. Tästä hän kirjoitti ystäväelleen **Niebuhrille: "Minun tulee elää tämä kansallisen historiamme vaikea kausi yhdessä Saksan kristittyjen kanssa. Saksan kristityt tulevat kohtaamaan hirvittävän vaihtoehdon joko tahtoa kansakuntansa häviötä, jotta kristillinen kulttuuri jäisi eloon, tai tahtoa kansansa voittoa ja siten kulttuurimme tuhoa. Tiedän, mikä vaihtoehto näistä kahdesta minun tulee valita, mutta en voi tehdä tätä valintaani ollen itse turvassa."** Myöhemmin, vieraillessaan v. 1941 Genevessä, Bonhoeffer

ilmaisi hylänneensä passiivisen vastarinnan. Tällöin hän sanoi: **"Jos me nykyään julistamme olevamme kristityitä, meissä ei ole mitään sijaa omanvoitonpyynnille. Hitler on antikristus. Siksi meidän tulee jatkaa työtämme ja eliminoida hänet - -."**

Lopulta tämä tragedia johti Bonhoefferin Hitlerin vastaiseen salaliittoon ja Flossenbürgin linnanpihalle, jossa hänet teloitettiin Himmlerin suoranaisesta käskystä 9. päivänä huhtikuuta 1945. Sama vastakohtaisuus, mikä näkyi Bonhoefferin kehityksessä pasifistista aktiivisen vastarinnan mieheksi, on nähtävissä myös hänen teologiassaan: toisaalta Bonhoeffer oli varhaisemmassa vaiheessaan suorastaan pietistinen - hän lähti arkielämän keskellä tapahtuvasta "Kristuksen sisäisestä kokemisesta". Tässä vaiheessaan hän korosti kristillisen hartauselämän tärkeyttä, rukousta, rippiä, sananlukua ja virsihartauksia. Jumalan armo ei saanut jäädä "halvaksi armoksi", sen tuli vaikuttaa todellista Kristuksen seuraamista uskovan elämässä. Erikoisesti v. 1937 kirjoitettu kirja Die Nachfolge, Kristuksen seuraaminen, on antanut pietistisiä herätteitä erälle Israelin juutalaiskristityille.

Toisaalta kuitenkin Bonhoeffer myöhemmin käänsi aseensa individualistista, yksilön pelastukseen tähtäävää julistusta vastaan. Hänen mielestään **Bultmann** ei ole mennyt liian pitkälle myyteistä puhdistamisessaan. Pitäen itseään liberaaliteologina Bonhoeffer pani kysymysmerkin useaan keskeisesti raamatulliseen opetukseen. Entinen kristuskeskeisyys muuttui puheeksi ihmisen itsehallinnosta, autonomiasta, hengellisessä elämässä. "Täysi-ikäiseksi tullut maailma" voi tulkita uskonnolliset käsitteet "uskonnottomasti", käyttämättä "Jumalaa" työhypoteesinaan. **Tämä Bonhoefferissa tapahtunut muutos vastakohdasta toiseen on syvästi traaginen.** Eräät saksalaiset ovat näkevinään Bonhoefferissa kolme kehitysvaihetta: tunnustuskirkon Bonhoefferin, kulttuuriprotestantismia edustavan Bonhoefferin ja täysi-ikäisen maailman Bonhoefferin. Mielestäni kuitenkin tämä sisäinen muutos näkyy parhaiten hänen varhaisemmasta ja myöhäisemmästä tuotannostaan, ja silloin riittänee vanha tuttu sotilaallinen "jako kahteen".

Tuskin on löydettävissä monta kristuskeskeisempää kirjaa kuin Bonhoefferin Finkenwaldessa v. 1939 kirjoittama Gemeinsames Leben, Kristillinen yhteiselämä (julk. S.L.S. 1962). Kirja perustuu salaisen teologiseminaarin yhteisiin kokemuksiin tuossa Finkenwalden parinkymmenen miehen käsittävässä "protestanttisessa luostarissa". Kenties juuri yhteinen rukous ja yksityinen raamatunluku ja mietiskely aiheuttivat sen, että Kristillinen yhteiselämä suorastaan huokuu Kristuksen läsnäolon pyhittämää hengellistä viisautta, mitä ei voi jäljitellä - se syntyy vain todellisesta Vapahtajan kohtaamisesta.